

Edukacja prawna i konstytucyjna w edukacji obywatelskiej szkoła branżowa I stopnia

Cele przedmiotu

Głównym celem podstawy programowej w zakresie przedmiotu edukacja obywatelska jest przygotowanie uczniów do świadomego i odpowiedzialnego zaangażowania obywatelskiego w społeczeństwie demokratycznym.

1. Cel – rozumienie sfery publicznej.

Uczeń rozumie najważniejsze zjawiska oraz procesy społeczne i polityczne, a także zasady nimi rządzące, poddaje je analizie i ocenie.

2. Cel – rozumienie oraz poszanowanie wartości i zasad demokracji.

Uczeń rozumie podstawowe zasady i mechanizmy demokratycznego państwa prawa, w tym prawa człowieka, które gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, oraz odnosi te prawa do codziennych sytuacji życiowych.

3. Cel – zainteresowanie sferą publiczną i posiadanie własnych opinii.

Uczeń interesuje się wybranymi obszarami rzeczywistości społeczno-politycznej, formułuje i uzasadnia opinie w sprawach publicznych w oparciu o wartości (własne i społecznie uznane) i sprawdzone informacje.

4. Cel – poszanowanie opinii innych osób.

Uczeń rozumie i szanuje perspektywę oraz opinie innych osób, rozpoznaje kwestie kontrowersyjne lub sporne, prezentuje własne zdanie z szacunkiem do odmiennych opinii i w dialogu poszukuje porozumienia.

5. Cel – zaangażowanie obywatelskie.

Uczeń identyfikuje problemy społeczne i poszukuje ich rozwiązań, angażuje się indywidualnie lub we współpracy z innymi w działania na rzecz dobra wspólnego i ojczyzny.

6. Cel – wpływanie na władze publiczne i **interakcje państwo – obywatel.**

Uczeń potrafi załatwiać wybrane sprawy urzędowe i podejmować działania w interakcji z państwem; rozumie mechanizmy i formy uczestnictwa obywatelskiego i je odpowiedzialnie wykorzystuje.

Dwa komponenty przedmiotu edukacja obywatelska

Proces uczenia się i nauczania w edukacji obywatelskiej obejmuje dwa równoważne elementy:

- zdobywanie wiedzy i umiejętności opisanych w wymaganiach szczegółowych,
- działania obywatelskie.

Wymagania szczegółowe w zakresie wiedzy i umiejętności

Nauczyciel realizuje w pracy z uczniami wszystkie wymagania obligatoryjne oraz przynajmniej jedno wymagania fakultatywne z każdego z siedmiu działów podstawy programowej.

Dział I. Ja i społeczeństwo

Wymagania obligatoryjne (3)

- 1) wyjaśnia, czym jest patriotyzm, i wskazuje różne formy oraz sposoby wyrażania identyfikacji z ojczyzną i troski o ojczyznę; **rozumie, co to znaczy być dobrym obywatelem** (w przeszłości i obecnie);
- 2) **rozpoznaje przykłady ksenofobii, stereotypów i uprzedzeń oraz dyskryminacji, w tym mowy nienawiści, a także reaguje na ich przejawy w swoim otoczeniu;**

Wymagania fakultatywne (przynajmniej 1 z 5)

- 2) na wybranych przykładach analizuje wpływ swoich codziennych, indywidualnych wyborów na otoczenie, w tym na środowisko naturalne i innych ludzi;

Dział II. Szkoła jako wspólnota

Wymagania obligatoryjne (2)

- 1) identyfikuje **szkolne reguły określone w statucie oraz prawa i obowiązki uczniowskie** oraz reaguje w sytuacjach naruszenia reguł;
- 2) wyjaśnia, czym jest **samorządność uczniowska**, w tym samorząd klasowy, szkolny i rada szkoły, oraz wymienia sposoby włączania uczniów w decydowanie o sprawach szkoły i wie, jak je zastosować w praktyce.

Wymagania fakultatywne (przynajmniej 1 z 3)

- 2) analizuje **różne aspekty funkcjonowania systemu oświaty**, w tym szkolnictwa zawodowego; wyjaśnia znaczenie **obowiązku nauki** i korzyści z jego realizacji;
- 3) wyjaśnia, czym są **mediacje** i kiedy mogą być stosowane; wymienia korzyści wynikające z wykorzystania mediacji w konfliktach rówieśniczych i szkolnych; gdy jest to możliwe, w sytuacjach spornych odwołuje się do mediacji.

Dział III. Społeczność lokalna i regionalna

Wymagania obligatoryjne (3)

- 1) porównuje **zadania samorządu terytorialnego** (w szczególności gminy i powiatu) oraz rozumie wpływ samorządu na własne życie; wie, jak może wpłynąć na decyzje organów władzy lokalnej;
- 3) jest przygotowany do **załatwienia podstawowych spraw urzędowych** ważnych dla młodych obywateli oraz wypełnia wybrany formularz lub wniosek; odnajduje informacje o **nieodpłatnej pomocy prawnej**.

Wymagania fakultatywne (przynajmniej 1 z 5)

2) wyjaśnia, na czym polega **prawo dostępu do informacji publicznej** i jego znaczenie jako mechanizmu kontroli obywatelskiej; w miarę możliwości wykorzystuje je;

Dział IV. Demokracja i prawo

Wymagania obligatoryjne (8)

1) na przykładzie Polski po 1945 r. **wymienia cechy ustrojów totalitarnego oraz autorytarnego i odróżnia je od demokracji**;

3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, **wymienia podstawowe zasady demokratycznego państwa prawa**, a także wyjaśnia ich wpływ na życie codzienne obywateli;

4) wyjaśnia **znaczenie wyborów w systemie demokratycznym**; opisuje bierne i czynne prawo wyborcze; argumentuje na rzecz świadomego udziału w głosowaniu;

5) na przykładzie wybranych problemów prawnych wyjaśnia znaczenie najważniejszych dla młodzieży i młodych dorosłych **instytucji prawa cywilnego i rodzinnego** oraz potrafi wyszukać obowiązujące w tym zakresie akty normatywne;

6) wymienia **podstawowe prawa człowieka i obywatela** oraz identyfikuje przykłady łamania tych praw, a także podejmuje o nich dyskusję;

7) nazywa **mechanizmy ochrony praw człowieka i obywatela**, wie, jak zgłosić ich naruszenie, w tym przez kontakt z organami państwowymi i międzynarodowymi powołanymi w tym celu;

8) rozróżnia **pracę wykonywaną na podstawie stosunku pracy** (umowa o pracę), **pracę wykonywaną na podstawie innego stosunku prawnego stanowiącego podstawę świadczenia pracy lub usług** (umowy cywilnoprawne), **wolontariat, staż i praktyki**, a także identyfikuje prawa i obowiązki osoby związanej takimi umowami oraz sposoby ochrony tych praw.

Wymagania fakultatywne (przynajmniej 1 z 4)

1) identyfikuje **współczesne zagrożenia dla demokracji** i inicjatywy, które im przeciwdziałają, formułuje opinię w tej sprawie;

2) wymienia **własne prawa i obowiązki w relacji z instytucjami publicznymi** oraz funkcjonariuszami publicznymi, w tym z policją, prokuraturą, sądem, oraz wie, jak ich bronić w sytuacji naruszenia;

3) na wybranych przykładach wyjaśnia **najważniejsze instytucje prawa karnego oraz identyfikuje prawa przysługujące obywatelowi w sprawie karnej**, potrafi wyszukać obowiązujące w tym zakresie akty normatywne;

4) wskazuje podstawowe **sposoby ochrony własnych danych osobowych** oraz wyjaśnia **formy naruszania dóbr osobistych**, szczególnie w Internecie; potrafi zgłosić naruszenie dóbr osobistych;

Dział V. Polska – władza, świat polityki i sfera publiczna

Wymagania obligatoryjne (8)

1) identyfikuje **kompetencje i strukturę władzy ustawodawczej** w Rzeczypospolitej Polskiej; wyszukuje informacje o wybranym parlamentarzystcie ze swojego okręgu i jego aktywności politycznej;

2) identyfikuje **kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej** oraz samodzielnie lub w zespole analizuje przykładowe działanie podjęte przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w ramach wybranych uprawnień konstytucyjnych;

3) wskazuje **kompetencje Rady Ministrów**; wyszukuje informacje na temat bieżącego działania wybranego ministerstwa i dyskutuje o nich z innymi;

4) rozumie **strukturę władzy sądowniczej** (Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe, Trybunał Konstytucyjny oraz Trybunał Stanu) i potrafi wskazać jej **znaczenie dla obywatela**;

Wymagania fakultatywne (przynajmniej 1 z 4)

4) wie, czym jest **e-administracja**, podaje przykłady spraw obywatelskich, które można załatwić zdalnie, i potrafi to zrobić.

Dział VI. Polska w Europie

Wymagania obligatoryjne (3)

1) opisuje genezę powstania Unii Europejskiej, rozróżnia jej główne instytucje (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Parlament Europejski oraz **Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej**) i wyszukuje informacje na temat udziału Polski w instytucjach Unii Europejskiej;

Dział VII. Świat globalnych zależności

Wymagania obligatoryjne (4)

brak

Wymagania fakultatywne (przynajmniej 1 z 4)

4) opisuje zadania przedstawicielstw dyplomatycznych Rzeczypospolitej Polskiej; potrafi korzystać z pomocy służb konsularnych podczas przygotowań do wyjazdu i w czasie pobytu za granicą.

Działania obywatelskie

Działania obywatelskie są sposobem nabywania praktycznych umiejętności obywatelskich oraz rozwijania postaw patriotycznych i sprawczości. Uczeń w ramach przedmiotu edukacja obywatelska (samodzielnie lub zespołowo) podejmuje **przynajmniej trzy** działania obywatelskie w formie:

- 1) **aktywnego uczestnictwa w debacie** na wybrany temat społeczny, prezentowania własnego zdania, które uzasadnia i którego broni, oraz podejmowania dialogu z osobami o odmiennych poglądach;
- 2) aktywnego udziału w spotkaniu z przedstawicielami organów władzy publicznej, w ramach którego zadaje pytania dotyczące kompetencji tych organów;
- 3) aktywnego uczestnictwa w przygotowaniu obchodów rocznicy ważnego wydarzenia historycznego (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły) lub w innych obchodach;
- 4) **sformułowania i opublikowania własnej opinii w ważnej dla siebie sprawie publicznej** w lokalnych lub szkolnych mediach z poszanowaniem poglądów innych i z poszanowaniem demokratycznego porządku prawnego;
- 5) zorganizowania kampanii społecznej lub zbiórki na wybrany przez siebie cel, w ramach której zachęca do udziału w niej innych ludzi lub instytucje;

- 6) nawiązania współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych, po czym przedstawienia na forum klasy efektów swojego zaangażowania;
- 7) napisania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe;
- 8) **napisania i wysłania (opublikowania) petycji, listu lub listu otwartego** do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla niego sprawie;
- 9) kandydowania w klasowych lub szkolnych wyborach, w tym prowadzenia kampanii wyborczej;
- 10) **przygotowania dokumentów koniecznych do zgłoszenia zgromadzenia** (protestu lub pikiety);
- 11) **wypełnienia wniosku o wydanie dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu**;
- 12) dokonania analizy programu wyborczego oraz kampanii wybranej partii lub kandydata;
- 13) **uczestnictwa w konsultacjach społecznych** na wybrany temat **lub w wysłuchaniu publicznym**, w ramach których formułuje własną opinię i przekazuje ją odpowiednim władzom;
- 14) **przeprowadzenia sondy** szkolnej lub ulicznej na wybrany temat, a następnie zaprezentowania jej wyników;
- 15) przeprowadzenia i udokumentowania wywiadu ze świadkiem historii najnowszej (np. kombatantem) lub inną ważną postacią lokalną;
- 16) udziału w **symulacji obrad organów władz publicznych lub organów organizacji międzynarodowej**;
- 17) zorganizowania **udziału w rozprawie sądowej** w charakterze publiczności;
- 18) przeprowadzenia **analizy dostępności wybranej przestrzeni**, usługi lub produktu dla osób z niepełnosprawnościami.

Uczeń może podjąć za zgodą nauczyciela inne praktyczne działania obywatelskie wymagające podobnego zaangażowania. Przed podjęciem każdego działania uczeń ustala jego temat z nauczycielem.